

סדר התפלות ח - ברכת המזון והפטרה - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון דעם שיעור אין רמב"ם - נוסח ברכת המזון און ברכות ההפטרה

א. ברכת הזן (ערשטע ברכה פון ברכת המזון)

דער רמב"ם ווערטער: די ברכה ענדיגט זיך מיט „הזן את הכל“, און אינמיטן קומט דער לשון „מכין מזון“.

פשט: דער מברך דאנקט דעם אייבערשטן פאר מזון פאר זיך און פאר אלע באשעפענישן.

חידושים און הסברות:

- דער לשון „מכין מזון“ אינמיטן די ברכה שאפט א **הפסק** - עס איז א ווידערהאלונג פון דער זעלבער אידעע אין אנדערע ווערטער, אזוי ווי מ'ציטירט א פסוק (למשל „כי הוא...“). די סטרוקטור איז: מ'זאגט דעם ענין, מ'חזר'ט עס איבער מיט „מכין מזון“, און מ'חתמ'ט מיט „הזן את הכל“. דער לשון „מכין מזון“ פאסט בעסער אינמיטן ווי אם אנהייב.

ב. ברכת הארץ (צווייטע ברכה פון ברכת המזון)

דער רמב"ם ווערטער: „גודה לך ה' אלקינו ונברכך מלכנו כי הנחת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ברית ותורה... ועל שהוצאתנו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים, ועל תורתך שלמדתנו ועל חוקי רצונך שהודעתנו... על כלם אנחנו מודים לך...“ חתימה: „גודה לך ה' על הארץ ועל המזון“. די ברכה איז א ברכה הסמוכה לחברתה - הייבט נישט אן מיט „ברוך“ און ענדיגט זיך מיט „ברוך“.

פשט: מ'דאנקט דעם אייבערשטן פאר ארץ ישראל, ברית מילה, תורה, יציאת מצרים, און אלע חסדים צוזאמען.

חידושים און הסברות:

1. וואס מיינט „רחבה“?

א שארפע קשיא: ארץ ישראל איז דאך א **שמאלע לאנד** - וואס הייסט „רחבה“? קאמפערד צו אמעריקע, רוסלאנד, קאנאדע? ווען ס'וואלט געשטאנען „ארוכה“ וואלט מען נאך געקענט פארשטיין (לאנג אבער שמאל), אבער „רחבה“?

תירוץ: „רחבה“ מיינט נישט גיאגראפישע ברייט, נאר „רחבות ידיים“ - עס איז **גענוג פלאץ פאר יעדן איינעם**, פאר אלע שבטים. די אידן וואס האבן מחבר געווען די תפילה האבן געוואוסט אז ארץ ישראל איז גענוג פאר כלל ישראל. אויך ווערט אנגעמערקט אז די **אריגינעלע גרענעצן** פון ארץ ישראל - „מנהר פרת עד נהר מצרים“ - זענען טאקע גאנץ גרויס; וואס מיר האבן איז נאר א קליינע שטח דערפון.

2. „ברית ותורה“ - פארוואס אין ברכת הארץ?

ברית מילה איז געקומען פאר ארץ ישראל (שוין ביי אברהם), אבער ארץ ישראל איז לכאורה די **גורם פאר די מזון** - פארוואס מישט מען אריין ברית ותורה?

דער יסוד: דער פסוק זאגט „ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה“ - דער מחבר פון די תפילה האט פארשטאנען אז דער פסוק מיינט א **גרעסערע פיקטשער פון הכרת הטוב**. מ'דאנקט נישט נאר אויפ'ן שטיקל ברויט, נאר אויף די פעלד וואס האט עס געוואקסן, אויף די לאנד וואס האט צוגעשטעלט א פעלד, און מיט דער זעלבער חשבון אויך אויף תורה, חוקים, חכמה - אלעס וואס דער באשעפער האט געגעבן. **מ'זאל אויסברייטערן די הכרת הטוב** - אלעס ליגט אין דעם פסוק.

רב נחמן האט געזאגט אז דאס איז לפי א שיטה וואס זעט ארץ ישראל אלס א זאך וואס גייט צוזאמען מיט תורה און ברית. אבער דער עיקר ענין איז נישט א ציוניסטישע אידעע, נאר דער **כלל פון הכרת הטוב** - מ'ברייטערט אויס דעם בליק פון דעם שטיקל ברויט ביז צו אלע חסדים.

3. דער רמב"ם דערמאנט תורה צוויי מאל

דער רמב"ם דערמאנט תורה **צוויי מאל:** איין מאל „ברית ותורה“ און נאכאמאל „ועל תורתך שלמדתנו ועל חוקי רצונך שהודעתנו“. אונזער נוסח (אשכנז/ספרד) זאגט נישט „ברית ותורה“ אינמיטן, נאר מ'זאגט „על ברייתך שחתמת בבשרנו“ - א מער אויסגעברייטערטער סטייל. **אונזער נוסח איז שענער ווי דעם רמב"ם אין דעם פונקט.**

4. דער רמב"ם דערמאנט נישט נאכאמאל מזון אינמיטן ברכת הארץ

אין אונזער נוסח זאגט מען „ועל אכילת מזון שאתה זן ומפרנס אותנו“ - מ'דערמאנט נאכאמאל די מזון אינמיטן ברכת הארץ. **דער רמב"ם'ס נוסח דערמאנט מזון נישט נאכאמאל** - ער האלט אז מ'האט שוין גערעדט דערפון אין ברכת הזן. אונזער נוסח לייגט עס צו כדי אז מזון זאל דערמאנט ווערן נישט נאר אין די חתימה נאר אויך אינמיטן.

5. [דיגרעסיע: קריטיק אויף אונזער נוסח ברכת המזון בכלל]

דער רמב"ם'ס נוסח איז **באופן כללי אסאך קירצער** ווי אונזער סידור. דער וואס האט צוזאמענגעשטעלט אונזער סידור האט **געקלויבן פון פארשידענע נוסחאות און אלעס אריינגעשטעלט אין איין קוגל**. דאס ברענגט צו פראבלעמען:

- מ'פארלירט די **סטרוקטור** פון יעדע ברכה - מ'ווייסט נישט ווי הייבט זיך אן און ווי ענדיגט זיך יעדע ברכה.

- ס'ווערט א „**חוב אמירות**“ - מ'זאגט ווערטער אן צו פארשטיין די צורה.
- **רבי יצחק זאגט:** „אל יצא אדם ידי חובתו אלא אם כן למדה“ - א מענטש דארף פארשטיין וואס ער זאגט.

- דער עצה: מ'זאל **ארויס-זומען** פון דעם שטיקל ברויט און טראכטן וויפיל מענטשן האבן געדארפט ארבעטן, וויפיל סיסטעם דארפן פונקציאנירן, אז מ'זאל האבן ברויט אויפ'ן טיש.

6. „על הכל“ - חתימת ברכת הארץ

„על כלם אנחנו מודים לך“ - אויף אלע דערמאנטע זאכן. די חתימה „גודה לך ה' על הארץ ועל המזון“ - „על המזון“ מיינט נישט נאר די ארץ אליין, נאר **אלעס וואס איז גורם פאר די מזון** - די גאנצע קייט פון חסדים.

ג. ברכת רחם / בונה ירושלים (דריטע ברכה פון ברכת המזון)

דער רמב"ם ווערטער: „רחם ה' אלוקינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו... ומלכות בית דוד משיחך תחזירנה למקומה במהרה בימינו... ובנה ירושלים בקרוב כאשר דברת. ברוך אתה ה' בונה ברחמי ירושלים.“

פשט: א בקשה/תפילה (נישט שבח ווי די ערשטע צוויי ברכות) - מ'בעט אויף רחמנות פאר ישראל, ירושלים, ציון, בית המקדש, און מלכות בית דוד. אויך א ברכה הסמוכה לחברתה - קיין פתיחה מיט „ברוך“.

חידושים און הסברות:

1. די סטרוקטור: פון ברייט צו שמאל

די ברכה גייט אין א **פאנעל פון ברייט צו ספעציפיש:**

- „**ישראל עמך**“ - די ברייטסטע פיקטשער (דאס גאנצע פאלק)

סדר דא רעפלעקטירט זיין שיטה אז חיי העולם הבא איז דער העכסטער ציל.

ו. מגדול ישועות מלכו

דער רמב"ם ווערטער: „מגדול ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם.”

פשוט: דער אייבערשטער איז א „מגדול” (טורעם) פון ישועות פאר זיין מלך (דוד), און ער איז מרבה חסד פאר זיין משיח, לדוד ולזרעו עד עולם. דאס איז א המשך צו דער תפילה אויף משיח.

חידושים און הסברות:

- מגדיל vs. מגדול: דער פסוק קומט צוויי מאל אין תנ"ך – איינמאל אין שמואל (מגדיל) און איינמאל אין תהלים (מגדול). דער מנהג בא ספרדים (און אזוי שטייט אין זייער סידור) איז אז שבת זאגט מען איין נוסח און אין די וואכן דעם אנדערן. דער רמב"ם האט נישט געוואוסט פון דעם חילוק – ער זאגט סתם „מגדול ישועות מלכו”. דער פשוט פון „מגדול” איז „מגדיל” – דער אייבערשטער איז מגדיל ישועות פאר זיין מלך.

ז. פסוקים נאך ברכת המזון

דער רמב"ם ווערטער: נאכדעם זאגט מען פסוקים וועגן פרנסה און ישועה: „ה' לא יחסר כל טוב” און „הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו”.

חידושים און הסברות:

- די הרחמן'ס און פסוקים זענען נישט עקסטערע זאכן – פון דעם רמב"ם'ס הבנה זעט אויס אז דער אל הרחמן / הרחמן-אפשניט איז ווי א סיום אויף די פיר ברכות. עס איז א טייל פון דער סטרוקטור, נישט בלויז א צוגאב.

- דער בעל הבית קען צולייגן – ווען דער עורך (דער וואס פירט ברכת המזון) לייגט צו, איז דאס דער פלאץ וואו דער בעל הבית קען אליין זאגן זיינע אייגענע בקשות.

ברכות הפטרה

ח. ברכה לפני דער הפטרה

דער רמב"ם ווערטער: „ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת.” חתימה: „ברוך אתה ה' הבוחר בתורה ובמשה עבדו וב ישראל עמו ובנביאי האמת והצדק.”

פשוט: דאס איז א ברכת התורה מיוחדת פאר נביאים. ווען מ'ליינט תורה זאגט מען „אשר נתן לנו תורת אמת” / „אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו”. אבער ווען מ'ליינט נביאים, נוצט מען א ספעציעלע נוסח פאר נבואה.

חידושים און הסברות:

1. „נביאים טובים” – נישט אז ס'איז דא שלעכטע נביאים

דער פשוט פון „בחר בנביאים טובים” איז נישט אז דער אייבערשטער האט אויסגעקליבן צווישן גוטע און שלעכטע נביאים. „בחר” מיינט דא אז ער האט געוואלט, ער איז מסכים צו זיי. „נביאים טובים” מיינט בעיקר נביאים וואס זאגן אונז טובות – ווייל רוב הפטרות זענען נחמות. כמעט יעדע הפטרה אין יאר איז א נבואה טובה. דער אייבערשטער גיט פאר גוטע נביאים גוטע נבואות.

2. „ורצה בדבריהם” – דער רצון איז פארויס, נישט נאכדעם

דער לשון „ורצה בדבריהם” מיינט נישט אז דער אייבערשטער האט נאכדעם געוואלט וואס זיי האבן געזאגט, נאר פארדעם – דער רצון השם איז דער מקור פון זייער דיבור. אזוי ווי „ורצה בנחלתנו את השבת” מיינט אז דער

„ירושלים עירך” – ענגער (די שטאט)

„ציון משכן כבודך” – נאך ענגער (דער בארג/געגנט פון בית המקדש)

„הבית הגדול והקדוש” – דאס ספעציפישטע (די עזרות, דער עקטשוועלער בית המקדש)

2. וואס איז „ציון” לעומת „הבית”?

אויב „ציון” איז דער בית המקדש, וואס איז דער חילוק צווישן „ציון” און „הבית הגדול והקדוש”?

תירוץ: „ציון” איז די גאנצע שטח/געגנט (הר ציון, דער בארג אויף וועלכן דער בית המקדש איז געבויט), און „הבית הגדול והקדוש” איז דער עקטשוועלער בית המקדש מיט די עזרות. אזוי שטימט די סטרוקטור פון ברייט צו שמאל.

3. „תחזירנה למקומה” – נישט א פיזישער פלאץ

ביי „מלכות בית דוד משיח תחזירנה למקומה” – „למקומה” מיינט נישט א פיזישער פלאץ (נישט עיר דוד), נאר צוריק צו מלכות – מ'בעט אז די מלכות זאל צוריקקומען צו איר שטאטוס.

4. עס פעלט א פסוק אין דער חתימה

אין ברכת הזן און ברכת הארץ איז דא א פסוק וואס שטיצט די ברכה (למשל „ואכלת ושבעת וברכת”), אבער אין ברכת בונה ירושלים ברענגט דער רמב"ם נישט קיין פסוק. דאס שטערט.

מ'קען אפשר צולייגן דעם פסוק „בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס” (תהלים קמ"ז:ב) – וואס שטימט מיט דער חתימה „בונה ברחמיו ירושלים”. אבער דער רמב"ם אליין האט עס נישט אריינגעשטעלט.

ד. ברכה רביעית – הטוב והמטיב

דער רמב"ם ווערטער: די ברכה אנטהאלט דריי מאל מלכות (מלך העולם, מלכנו, המלך), דריי מאל דעם לשון טוב (המלך הטוב והמטיב, בכל טוב), און דריי מאל דעם לשון גמילה (גמלנו, גומלנו, יגמלנו).

פשוט: א ברכה וואס דאנקט דעם אייבערשטן פאר זיין גוטסקייט – אין עבר, הווה, און עתיד.

חידושים און הסברות:

- דריי מאל מלכות כנגד די פריערדיגע ברכות: אין די ערשטע דריי ברכות פעלט דער לשון „מלך” (ווייל זיי האבן נישט קיין מלכות שמים בפירוש אינעם גוף פון די ברכה). די ברכה רביעית איז „משלים” דעם חסרון דורך דריי מאל דערמאנען מלכות – איינמאל כנגד יעדע פריערדיגע ברכה. דאס ווערט אנגערופן „שיינע רמזים”.

- דריי מאל „טוב” און דריי מאל „גמילה” (גמלנו – עבר, גומלנו – הווה, יגמלנו – עתיד). דער רמב"ם נוסח האט נישט דעם דריי-מאליגן לשון גמילה, אבער אנדערע נוסחאות האבן עס.

ה. הרחמן'ס נאך די פיר ברכות

דער רמב"ם ווערטער: „הרחמן הוא ישתבח לדור דורים, הרחמן הוא יתפאר לנצח נצחים, הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד.” דערנאך: „הרחמן הוא יוכנו לימות המשיח ולבנין בית המקדש ולחיי העולם הבא.”

פשוט: די ערשטע צוויי הרחמן'ס זענען ברכות אויף כבוד שמים – מ'בעט אז דער אייבערשטער זאל געלויבט ווערן. דער דריטער איז א בקשה אויף פרנסה בכבוד. דערנאך בעט מען אויף דריי שטופן פון גאולה.

חידושים און הסברות:

- דער סדר פון „ימות המשיח, בנין בית המקדש, חיי העולם הבא” שטימט מיט דעם רמב"ם'ס כללות'דיגע השקפה: ימות המשיח איז דער סוף פון דער וועלט ווי מיר קענען עס – א צייט פון מנוחה; נאכדעם קומט בנין בית המקדש; און די גרעסטע מדרגה איז חיי העולם הבא. דער רמב"ם'ס

פשט: א תפילה אויף רחמנות פאר ציון – אונזער בית חיינו – אז דער אייבערשטער זאל זיך נוקם זיין אין די רשעים וואס האבן געפייניגט ציון, און זאל ציון צוריק אויפבויען במהרה.

חידושים און הסברות:

- **וואס האט דאס מיט הפטורה?** א סאך פון די נביאים זענען „בעלי הנחמה“. **די עיקר סיבה פארוואס מ'ליינט הפטורות איז צו געדענקען די גוטע נחמות,** און אלע ברכות פון הפטורה דרייען זיך ארום דעם. ממילא בעט מען אז דער אייבערשטער זאל טאקע רחמנות האבן.

- „**לעגומת נפש**“ vs. „**לעליבת נפש**“: עטלעכע נוסחאות זאגן „לעליבת נפש“ אבער דער רמב"ם'ס נוסח איז „לעגומת נפש“.

- **די פורעניות איז נאר א הכנה פאר די נחמה** – אזוי מוז מען פארשטיין דעם סדר פון די ברכות.

יא. דריטע ברכה נאך דער הפטרה – „שמחנו / מגן דוד“
דער רמב"ם'ס ווערטער: „שמח דוד... מהרה תצמיח קרן תרומם ישועתך. ברוך אתה ה' מגן דוד.“

פשט: א בקשה אויף דער קומען פון משיח בן דוד.

חידושים און הסברות:

- **דאס איז ממש די ברכה פון „את צמח דוד“ פון שמונה עשרה** – כמעט דער זעלבער נוסח, חוץ וואס עס ענדיגט זיך מיט „מגן דוד“ (נישט „מצמיח קרן ישועה“). דאס איז אינטערעסאנט אז די ברכה פון הפטורה שפיגלט אפ די תפילה פון שמונה עשרה.

יב. פערטע (לעצטע) ברכה נאך דער הפטרה – הודאה

דער רמב"ם'ס ווערטער: „על הכל אנחנו מודים לך ומברכים שמך. על התורה ועל הנביאים ועל יום המנוחה הזה שנתת לנו ה' אלקינו לקדושה ולמנוחה לכבוד ולתפארת. על הכל ה' אלקינו אנחנו מודים לך ומברכים שמך.“ **חתימה:** „ברוך אתה ה' מקדש השבת“ (אויף שבת), „ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים“ (אויף יום טוב).

פשט: א הודאה-ברכה וואס פאסט צוזאם אלע מתנות: תורה, נביאים, און דעם טאג (שבת/יום טוב).

חידושים און הסברות:

- **שבת vs. יום טוב** – **אנדערע לשונות:** ביי שבת איז דער לשון „לקדושה ולמנוחה לכבוד ולתפארת“, און ביי יום טוב איז דער לשון „לששון ולשמחה“ – פאסנדיג צום אופי פון יעדן טאג.

- **חתימה פון ראש השנה, יום כיפור, וכדומה:** דער רמב"ם זאגט א כלל: „כנוסח שחיתם בתפלה ברכת אמצעית של יום כך הוא חותם בברכה אחרונה בנוסח זה“ – אויב מ'וויל וויסן וואס מ'זאגט ביי ראש השנה אדער יום כיפור, איז די חתימה פון דער לעצטער ברכה פון הפטורה דאס זעלבע ווי די חתימה פון דער ברכה אמצעית פון דעם טאג'ס תפילה.

יג. ווען ליינט מען הפטורה?

דער רמב"ם'ס ווערטער: מ'איז מפטיר בנביא: **שבת, יום טוב, און תענית במנחה.**

פשט: נאך קריאת התורה אין די אויבנדערמאנטע צייטן ליינט מען הפטורה.

יד. סדר ההפטרות – דער רמב"ם'ס רשימה

דער רמב"ם'ס ווערטער: „הנוהגים שנוהגים רוב העם לקרות מן הנביאים בכל שבת ושבת הפטורים, ואלו הן“ – דער רמב"ם ברענגט א רשימה פון הפטרות פאר יעדע פרשה.

רצון השם איז ער זאל האבן שבת, אזוי מיינט „ורצה בדבריהם“ אז דער רצון השם איז ער זאל האבן די דברי נבואה. דער רצון קומט פריער, נישט שפעטער.

3. „דבריהם“ – אינטערעסאנט ווייל עס איז „דיבור רב“

כאילו זיי זאגן עס בשם ה', אבער עס ווערט אנגערופן „דבריהם“ – זייערע ווערטער.

4. די חתימה – נביאים קענען נישט צולייגן תורה

די חתימה „הבוחר בתורה ובמשה עבדו ובישראל עמו ובנביאי האמת והצדק“ – דא ליגט א וויכטיגער יסוד פון דעם רמב"ם: **נביאים קענען נישט צולייגן קיין תורה.** נבואה איז אן עקסטערע קאטעגאריע, באזונדער פון תורה. די חתימה מאכט א קלארע חלוקה: תורה – משה – ישראל – נביאים. ישראל קענען מאכן תורה „באופן מנהג“, און נביאי האמת והצדק „באופן מנהג נביאים“.

5. סטרוקטורעלע פאראלעל צו ברכת התורה

אזוי ווי ברכת התורה גייט „אשר בחר בנו... ונתן לנו... ברוך אתה ה' נתן התורה“, אזוי גייט די ברכה פאר הפטורה: „אשר בחר בנביאים... ונתן להם נבואה טובה... ברוך אתה ה' הבוחר בנביאים“.

ט. ערשטע ברכה נאך דער הפטרה – „האל הנאמן“

דער רמב"ם'ס ווערטער: „ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקיים, שכל דבריו אמת וצדק. נאמן אתה ה' אלקינו ונאמנים דבריך, ודבר אחד מדבריך אחור לא ישוב ריקם. כי אל נאמן אתה. ברוך אתה ה' האל הנאמן בכל דבריו.“

פשט: נאך דעם ליינען פון דברי הנביא, דריקט מען אויס אמונה אז דער אייבערשטער איז נאמן און אלע זיינע צוזאגן וועלן מקוים ווערן.

חידושים און הסברות:

1. „צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות“ – פארוואס זוקא דא?

א חידוש'דיגע הסברה: די הפטרות זענען נבואות וואס דער אייבערשטער האט צוגעזאגט (משיח וועט קומען, נחמת ציון, וכדומה), און עס איז שוין א לאנגע צייט אוועק זינט זיי זענען געזאגט געווארן. דערפאר באטאנט מען: דער אייבערשטער איז „**צור כל העולמים**“ – ער לעבט אויף אייביג, ער איז דער מקור פון אלע דורות (ווי דער רמב"ם טייטשט „צור“ אין אן אנדער פלאץ). ער איז „**צדיק בכל הדורות**“ – אזוי ווי יעדע דור האט א „צדיק הדור“, איז דער אייבערשטער דער צדיק פון אלע דורות, ער לעבט איבער אלע דורות. **הגם אז ס'איז שוין אפאר דורות נאכנישט געשען וואס דער נביא זאגט, דארף מען וויסן אז דער אייבערשטער איז נאמן** – „אומר ועושה, מדבר ומקיים“.

2. „ודבר אחד מדבריך אחור לא ישוב ריקם“

קיין שום זאך וואס דער אייבערשטער האט געזאגט גייט נישט צום סוף זיך ארויסשטעלן נישט ריכטיג.

3. די צוויי-טייליגע סטרוקטור פון „לפניה“ און „לאחריה“

די ברכה **פארדעם** הפטורה זאגט אז מיר גלייבן אין דעם נביא – אז דאס איז די ריכטיגע דברי נבואה. די ברכה **נאכדעם** זאגט: יעצט אז מיר גלייבן שוין אין די נבואה, גלייבן מיר אז **עס גייט טאקע געשען**, אפילו אויב ס'נעמט צייט – „אחכה לו“. דאס איז פאראלעל צו ברכת התורה: פארדעם זאגט מען „אשר בחר בנו“ (מיר גלייבן אין דעם מקור), נאכדעם זאגט מען ווי גוט און ווי נאמן עס איז.

י. צווייטע ברכה נאך דער הפטרה – „רחם על ציון“

דער רמב"ם'ס ווערטער: „רחם על ציון כי היא בית חיינו, ולעגומת נפש תנקום נקם מהרה בימינו. ברוך אתה ה' בונה ירושלים.“

גלות? גייט ווערן א גאולה?" – מ'גייט אים דאס נישט זאגן? דאס שטימט מיט דעם אלטן מנהג (פון מדרש) אז מ'פירט אויס יעדע דרשה אין „בולמוסין גואל" (מיט א בשורה פון גאולה).

3. „מסיים בדבר טוב"

די מפרשים זאגן אז די גאנצע הפטרה איז אן ענין פון „מסיים בדבר טוב" פאר די קריאת התורה – מ'ברענגט אייביג עפעס א גוטע בשורה. און אין דער הפטרה אליין זעט מען אויך אז מ'ענדיגט מיט א דבר טוב.

4. רוב הפטרות זענען נחמות – באווייזן

עס ווערט דורכגעגאנגען א לאנגע רשימה פון הפטרות צו באווייזן אז כמעט 90 פראצענט (אדער לפחות א גרויסע מערהייט) פון די הפטרות זענען basically נחמות:

- מצורע – נחמה (כאטש נישט אויפן ערשטן בליק).

- אחרי מות-קדושים – נחמה.

- אמור אל הכהנים – רעדט פון כהנים, אבער רעדט פון לעתיד לבוא.

- בחוקותי – נחמה.

- במדבר – נחמה, „ויאמר ה' לבני ישראל".

- נשא – די מעשה פון שמשון, דער אייבערשטער העלפט אידן.

- בהעלותך – „רני ושמחי" – נחמה.

- שלח – די מעשה פון די מרגלים פון יהושע – דאס איז דער תיקון פון די מרגלים (די מרגלים האבן געזאגט ס'איז נישט גוט, דאס זאגט ס'איז יא גוט).

- קרח – שמואל – ממש נחמה.

- חקת – די מעשה פון פרה אדומה – כמעט רוב איז נחמה.

נישט אלע 100 פראצענט זענען נחמות – עטלעכע הפטרות האבן אנדערע ענינים (ווי בית המקדש, הלכות, וכו') – אבער א גרויסע פראצענט שטיצט דעם פשט אז הפטרה איז בעיקר א ענין פון נחמה. עס רעדט זיך נישט נאר פון סתם ספר מלכים, נאר פון יחזקאל, ישעיה, ירמיה – נביאים וואס רעדן פון גאולה און לעתיד לבוא.

5. פראקטישע הערה

עס ווערט באקלאגט אז דער עולם זאגט נישט אפ די שיינע פסוקים פון נחמה אין די הפטרות, און מ'דארף טרייען דאס צוריקצוברענגען – אבער מ'דארף קודם קענען (פארשטיין וואס מ'זאגט), ווייל אויב מ'קען נישט האט עס נישט קיין טעם.

סיום

דער רמב"ם ענדיגט מיט „עד כאן סדר התפילות" – דאס איז דער סוף פון הלכות תפילה וברכת כהנים / סדר התפילה.

פשט: דער רמב"ם ליסטעט וועלכע שטיקל נביא מ'ליינט פאר יעדע שבת'דיגע פרשה, אבער ער דערקלערט נישט פארוואס מ'ליינט דוקא דאס שטיקל.

חידושים און הסברות:

1. „מנהג רוב העם" – נישט הלכה פסוקה

דער רמב"ם באנוצט דעם לשון „מנהג רוב העם", וואס איז זייער אינטערעסאנט. ער זאגט נישט אז עס איז א דין, נאר א מנהג. דאס דערקלערט פארוואס עס זענען דא חילוקים צווישן נוסח אשכנז, נוסח ספרד, און נוסח תימן – ווייל עס איז א מנהג, נישט א פעסטע הלכה.

2. הפטרות פון שבת שטייען נישט אין גמרא

די הפטרות פון שבת שטייען נישט אין גמרא – נאר די הפטרות פון ימים טובים שטייען אין גמרא (וואס דער רמב"ם האט שוין געברענגט ביי קריאת התורה). דערפאר ברענגט דער רמב"ם דאס דא אלס מנהג.

3. כלל ביי פרשיות מחוברות

דער רמב"ם זאגט: „כל שבת שקורין בו שתי פרשיות, מפטיר בענין הפרשה האחרונה, וזהו מנהג רוב המקומות" – ווען מ'ליינט צוויי פרשיות (ווי בהר-בחוקותי), זאגט מען די הפטרה פון דער לעצטער פרשה. חוץ פרשת אחרי מות, וואו עס זענען דא פלעצער וואס פירן זיך אביסל אנדערש.

4. שבע נחמתא

דער רמב"ם זאגט אז „רוב העם" האבן א מנהג אז פון נאך תשעה באב ביז ראש השנה ליינט מען הפטרות נחמות ישעיה – די באקאנטע „שבע נחמתא". ער ברענגט די זיבן הפטרות. דאס איז אויך „רוב העם", דאס זעלבע לשון ווי ביי די רעגולערע הפטרות. תוספות זאגט אז עס איז אפשר א מחלוקת אין גמרא וועגן דעם סדר, ווייל אין גמרא שטייט א הפטרה פאר ראש חודש אב שחל בשבת, און אונזער סדר איז אנדערש.

5. אנדערע נעמען פאר פרשיות ביים רמב"ם

דער רמב"ם רופט אסאך פרשיות מיט אנדערע נעמען ווי מיר זענען געוואוינט. למשל: „במדבר סיני" (נישט סתם „במדבר"), „ויקה קרח", „וירא בלק", „פנחס", „ראשי המטות", „אלה הדברים אשר דבר". דאס איז אינטערעסאנט אלס היסטארישער פונקט.

טו. דער ענין פון הפטרה – פארוואס ליינט מען נביא?

חידושים און הסברות:

1. מקשר תורה מיט נביאים

דער גרעסערער ענין פון הפטרה איז צו מקשר זיין תורה מיט נביאים, צו ווייזן אז דברי נביאים זענען דאס זעלבע חשוב ווי תורה.

2. [דיגרעסיע: הפטרה אלס נחמה און בשורת הגאולה]

א ברייטערער פשט אין דער הפטרה: דער עיקר ציל איז צו זאגן אז משיח גייט קומען. א איד קומט אין שול און פרעגט: „ווי לאנג גייט אנגיין די

תמלול מלא

ברכת המזון – נוסח הרמב"ם (ברכת הזון, ברכת הארץ, ברכת רחם)

ברכת הזון – די ערשטע ברכה

ער דאנקט און ער דאנקט אויף אלע אנדערע מענטשן וואס האבן וואס צו עסן פאר זיך.

דאס שטיקל "מכין מזון" זאגן אונז אנהייב, איך מיינ אז ס'שטימט בעסער ווי אונז זאגן אזוינס, אזוי ווי "כי טוב ה' כי לעולם חסדו", "מכין מזון" זאגן אונז אין מיטן. ווייל דא זאגט ער סיום, אזוי ווי "כי הוא", אזוי ווי מ'זאגט א פסוק, ווייל ס'קומט "הזון את הכל", און "מכין מזון" איז א

הפסק, א הפסק אין די לשון, זאגט נאכאמאל די זעלבע זאך. "ברכת ה' הזון את הכל". דאס איז די ברכת הזון.

ברכת הארץ – די צווייטע ברכה

סטרוקטור פון די ברכה

די צווייטע ברכה, ברכת הארץ, איז אזוי, הייבט מען נישט אן און ס'ענדיגט זיך מיט "ברוך". "נודה לך ה' אלקינו ונברכך מלכנו כי הנחלת לאבותינו", דו האסט מנחיל געווען, דו האסט געגעבן פאר אונזערע זיידעס א נחלה, "ארץ חמדה", א גלוסטעדיגע, א שיינע לאנד וואס יעדער גלוסט, "טובה ורחבה", א ברייטע.

איינער האט געוויילט און זאגט א שיינע לאנגע נוסח, מילא. אבער ס'ווערט אזא "אדרא טרא טרא", מ'ווייסט אפילו נישט די סטרוקטור פון וואס מ'זאגט, ווייל אסאך מאל ווען מ'טוישט אביסל די זאכן, מ'גייט אראפ די סטרוקטור, ס'איז נישטא קיין צורה אין די ברכה.

ווי יעדע ברכה הייבט זיך אן און ס'ענדיגט זיך. דו ווייסט ווי הייבט זיך אן, ווי קומט מען אן צום ענד? פרעג א נארמאלן מענטש, א ברכה, מ'קומט אן צום ענד און מ'זאגט אזוי ווי "כי", רייט? ווי געשעט דאס אין ברכת המזון, אין ברכת הארץ? ווי? קיינער ווייסט נישט, ווייל ס'איז פשוט אזוי געמאכט, מ'זאגט. ס'איז נישט קיין...

עניוועי, איך בין פראו צו מאכן אייגענע נוסחאות און קוקן אין רמב"ם. און דער פסח גייט מען אין אנדערע פלעצער.

"על כלם" – די חתימה פון ברכת הארץ

פיין. **על כלם**, אויף די אלע דערמאנטע זאכן. יעצט פירן מיר אויס, יא. **על כלם אנחנו מודים לך**. אויף די אלע דערמאנטע זאכן, ער רעדט יציאת מצרים און אזוי ווייטער, **אנחנו מודים לך וכו' כאומר**, אזוי ווי ס'שטייט אין פסוק, **"ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה"**. די תורה זאגט אונז אז מ'זאל מכיר טובה זיין אויך אויף די ארץ וואס גיבט אונז ארויס די תבואה.

די גרעסערע פיקטשער פון הכרת הטוב

און ס'זעט אויס אז די גרעסערע פיקטשער איז, מ'זעט דא הכרת הטוב. ממילא האב איך הכרת הטוב אויף דאס וואס איך האב א תורה, איך האב חוקי רצונך, יא, איך זאג דעם **"ואכלת ושבעת וברכת"**. ס'זאגט אונז קלאר **"על הארץ"**. ווייל לכאורה דער מחבר פון די תפילה האט דא פארשטאנען אז דער פסוק זאגט אונז די גרעסערע פיקטשער, אז מ'דארף דאנקען בכלליות. אז מ'האט אן ארץ, דארף מען דאנקען פאר ארץ. אז מ'האט א תורה, דארף מען אויך דאנקען אויף תורה.

און זיי האבן גערעדט וועגן דעם, ס'איז דא רב נחמן סמב"ר זאגט אז דאס איז לפי שיטת א פרייער ציוני וואס זאגט אז ארץ ישראל איז א זאך אליינס. ארץ ישראל גייט צוזאמען מיט תורה און ברית. ער איז נישט געגאנגען אזוי ווייט. איך מיינ, ס'איז אייביג גוט צו פיקסן א ציוני, אבער פון דא קען מען עס אפשר ארויסלערנען.

נאר די ענין איז די ענין פון הכרת הטוב. דער פסוק ווייזט ער אז ס'איז נישט נאר הכרת הטוב אויף דאס שטיקל ברויט, ס'איז דא הכרת הטוב אויך אויף די פעלד וואס האט עס געוואקסן, און נישט נאר אויף די פעלד, נאר אויף די לאנד וואס האט דיר צוגעשטעלט א פעלד. ס'איז דאך דאס מרחיב זיין, דאס ארויסזומען דיין בליק. זאגט ער, מיט די זעלבע חשבון מוזט אויך טראכטן וואס דער באשעפער האט דיר געגעבן חכמה, ער האט דיר געגעבן תורה, ער האט דיר געגעבן חוקים, אז יעדער איינער זאל האבן זיין פעלד, קיינער זאל נישט בא'גנב'ענען דעם אנדערן, מ'זאל וויסן וואס מ'האט צו טון, און חכמה, די אלע זאכן. מ'זאל אויסברייטערן די הכרת הטוב, אלעס ליגט אין דעם פסוק.

"על הכל" – אויף אלעס וואס איז גורם פאר די מזון

מסכים. ווייל **"על הכל"** דאכט זיך מיר, גיבט מען דאס אויף אלעס. **"נודה לך ה' על הארץ ועל המזון"** שעלעזאוו, על המזונות, דאכט זיך מיר אז דא איז דא, על גפן און שאר דברים זאגט מען דאך אזוי. אבער דאס איז דאך אז מ'זאגט דא **"על המזון"**, מ'מיינט נישט די ארץ אליין, נאר מ'מיינט אלעס וואס איז גורם פאר די מזון.

נאכדעם, פארדעם לייגן אונז צו די שטיקל, ווייל אונז ווילן יא דערמאנען די מזון אינמיטן די ברכה, און פארדעם זאגט מען **"ועל אכילת מזון"** זאל זיין אויך נישט נאר אין די חתימה. דאס איז לכאורה די ריזען פון אונזער נוסח וואס אונז זענען צוגעוואוינט.

די הנאה פון טראכטן אין ברכת המזון

אקעי, זייער גוט. איך האב זייער הנאה פון דעם, ווייל אויב מ'ווייל אביסל טראכטן פון די ברכה פאר זיך, אזוי ווי רבי יצחק האט געזאגט **"אל יצא**

וואס מיינט "רחבה"?

ס'איז אינטערעסאנט, וואס הייסט ברייט? ברייט קאמפערד צו וואס? צו אמעריקע? צו רוסלאנד? צו קאנאדע? וואס איז די רעאליטעט? ס'איז א גוטע קאנאדע. אבער ס'איז דא טוב וואס איז ווייניג, דא איז עס איין טוב וואס איז ברייט, רחבה.

די מעשה איז, ארץ ישראל איז א שמאלע לאנד. אז ווען ס'שטייט ווען "ארוכה", וואלט איך געזאגט, "נו נו, דוקא זייער שמאל אויף די היינטיגע מאפע". **"רחבה"** מיינט **"רחבות ידיים"**, מ'האט דא גענוג פאר יעדן איינעם, פאר אלע שבטים צו קענען דארטן. ס'מוז זיין אז ארץ ישראל איז גענוג פאר אידן, פאר אידן וואס האבן געמאכט די תפילה האבן געוואוסט פון.

יא, ער מעג צולייגן מער צו ארץ ישראל, ס'איז גארנישט געשען. ברית, ניין, ארץ ישראל האט די חמדה. די צולייגן האט נישט מיט רחבה, ס'האט מיט די חמדה. ניין, די אריגינעלע ארץ ישראל איז דאך מנהר פרת עד נהר מצרים, ס'איז גאנץ גרויס. אונזער ארץ ישראל וואס אונז האבן איז דאך נאר א קליינע שטח דערפון.

ברית ותורה – פארוואס דערמאנט מען דאס אין ברכת הארץ?

אויסער וואס דער אייבערשטער האט מנחיל געווען פאר אידן ארץ ישראל, האט ער אונז מנחיל געווען, געגעבן א מתנה, **"ברית"**, א ברית, א קשר צווישן הקב"ה מיט די אידן. וואס מיינט ברית מילה, רייט? וואס מיינט ברית מילה? אזוי האבן מיר געלערנט אין ברכת המזון. **"ותורה"**, די זאכן וואס אונז האבן באקומען.

ס'איז אינטערעסאנט, ווייל ברית האבן מיר באקומען פאר ארץ, אבער ארץ איז לכאורה די גורם פאר די מזון. מ'דאנקט אויף די ארץ וואס פראדוצט און אויף דעם וואס דו האסט אונז געגעבן ברית ותורה, **ועל שהוצאתנו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים**. עס האט אויך מיט ארץ, ווייל דאס איז געווען אזוי ווי דער ענד פון יציאת מצרים איז געווען צו ווערן אליין אדונים מיט אן אייגענע נחלה, מיט אן אייגענע ארץ. **ועל תורתך שלמדתנו ועל חוקי רצונך שהודעתנו**. דאס איז נאכאמאל אזויווי געזאגט, תורה, אדער ברית ותורה, אדער תורה.

דער רמב"ם זאגט צוויי מאל תורה

יא, ס'איז אינטערעסאנט אז דער רמב"ם זאגט צוויי מאל תורה. אונז זאגן טאקע נישט דא ברית ותורה, אונז זאגן נאר דאס, אונז זאגן אויך דאך א שטיקל **"על ברייתך שחתמת בבשרנו"**, סאו מ'מאכט די זעלבע סטייל אלעס. דער רמב"ם ס'סטייל איז נישט אזוי שייך ווי אונזערס, לדעתי, דא.

דער רמב"ם דערמאנט נישט נאכאמאל מזון אינמיטן ברכת הארץ

אה, אקעי, **"ועל הכל"**. ניין, אונז זאגן נאך דא, רעדט מען נאכאמאל וועגן עסן, און אין דער רמב"ם ס'ברכה זאגט מען מער נישט נאכאמאל וועגן די עסן. ניין, ס'פעלט נישט אויס, מ'האט שוין גערעדט אין די ערשטע ברכה וועגן דעם. אונז זאגן נאך א גאנצע שטיקל **"ועל אכילתך שאכלנו ועל חמדתך שהנחתנו"**, אכילת מזון, דאס איז א גאנצע שטיקל. יא, ס'איז אינטערעסאנט.

דיגרעסיע: קריטיק אויף אונזער נוסח ברכת המזון בכלל

און דאס איז בכלל, איך האב שוין גערעדט וועגן דעם, ברכת המזון, איך האב גערעדט אז איך האב מיין אייגענע נוסח, אבער קען עט ליעסט בעסן אויף די נוסח הרמב"ם, וואס איז באופן כללי אסאך קירצער ווי וואס ס'שטייט אין אונזער סידור. דער וואס האט געשריבן אונזער סידור האט פשוט געלאקט פון פארשידענע נוסחאות און אלעס אריינגעשטעלט אין איין קוגל. ס'איז נישט קיין שום... איך פארשטיי נישט פארוואס.

אפילו די רמב"ם איז אביסל געדאפלטע לשונות, אבער ס'האט שייך. אבער די שאלה איז וואס ער גייט טון מיט די צייט וואס ער גייט גענען. ס'איז נישט מיט די צייט, ס'איז מיט די... מיט דעם וואס מ'רעדט צום אייבערשטן אדער מ'זאגט הודאה, איז געווארן אפילו דער וואס איז א פרומער און ער זאגט יא יעדע ווארט, ס'איז פשוט א חוב אמירות. מ'מאכט אזוינע שיינע זאכן. אויב

כבוד השם כביכול, און די לעצטע איז הרחמן יפרנסנו בכבוד, דאס איז די ברכה אויף פרנסה.

הרחמן – לימות המשיח, בנין בית המקדש, חיי העולם הבא און ווייטער בעט מען הרחמן הוא יזכנו לימות המשיח ולבנין בית המקדש ולחיי העולם הבא. ער זאל אונז זוכה זיין לימות המשיח, און צו בנין בית המקדש. נאך ביאת המשיח קומט בנין בית המקדש, און לחיי העולם הבא. האבן מיר געשמעסט אז עס שטימט מיט די רמב"ם'ס סדר, אז ימות המשיח איז די ענד פון די וועלט ווי מיר קענען עס, וואס איז מער מנוחה, און נאכדעם קומט בנין בית המקדש, אבער די גרעסטע גאולה איז חיי העולם הבא.

מגדול ישועות מלכו

מגדול ישועות מלכו. דער אייבערשטער, די לשון הפסוק איז דער אייבערשטער איז די מגדול ישועות, ער איז הילף פאר זיין מלך. דארף דער מלך... מגדול מיינט א טורעם, א טורעם פון ישועות, ער ברענגט ישועות פאר זיין מלך.

יא, דער אייבערשטער איז מגדיל... די פסוק שטייט צוויי מאל, איינמאל אין שמואל און איינמאל אין, וויאזוי הייסט עס, אין דברי הימים מין איך, אה, ניין, סארי, אין תהלים. און איינמאל שטייט מגדיל און איינמאל שטייט מגדול. און מיר פירן זיך, די ספרדים, און אין אונזער סידור שטייט אז שבת זאל מען זאגן די פסוק און אין די וואכן יענע. די רמב"ם האט נישט געוואוסט פון דעם, די רמב"ם זאגט מגדול ישועות מלכו. עס מיינט מגדיל, עס מיינט דער אייבערשטער איז מגדיל ישועות פאר זיין מלך, און ער איז מרבה חסד פאר זיין משיח, לדוד ולזרעו עד עולם. דאס איז א המשך צו די תפילה אויף משיח לכאורה.

פסוקים וועגן פרנסה און ישועה

נאכדעם מוז מען זאגן פסוקים וואס זענען וועגן פרנסה און וועגן ישועה. **השם לא יחסר כל טוב, והודו להשם כי טוב כי לעולם חסדו.**

די הרחמן'ס זענען א סוף אויף די פיר ברכות

און ער נעמט יענער נוסח. ס'איז נישט קיין נוסח. א רמב"ם, אזוי ווי מיר לערנען, וועלן מיר זען. ס'זעט אויס פון די רמב"ם'ס הבנה אז די אל הרחמים איז ווי א סוף אויף די פיר ברכות. ס'איז פארט דערפון. ס'איז נישט ממש עקסטרע זאכן, ס'איז פארט פון די פיר ברכות. די ברכה דא, אויב די עורך לייגט דא צו, איז די ברכה וואס די בעל הבית למשל, ער האט שוין געזאגט די נוסח וואס די רמב"ם זאגט אז מ'דארף זאגן. ער קען אליין זאגן.

ברכות הפטרה

יעצט גייען מיר לערנען די ברכות וואס מ'זאגט אויף די הפטרה. נאכדעם גייט די רמב"ם זאגן וועלכע הפטרה מ'ליינט יעדע וואך, און דו דארפסט אליין אריינקוקן אין די רמב"ם צו וויסן וואס ס'איז. אבער די ברכות זאלן מיר לערנען.

ווען ליינט מען הפטרה

ברכות הפטרה זאגט די רמב"ם, נאך קריאת התורה האט די רמב"ם שוין געזאגט אין הלכות קריאת התורה אז מ'איז מפטיר בנביא. און ווען איז מ'מפטיר בנביא? שבת און יום טוב. און תענית במנחה. איך מין אזוי האב איך געזען אז די רמב"ם האט געברענגט.

ברכה לפני הפטרה

מיינט ער אזוי, מברך לפני ואחריו, מ'מאכט א ברכה. **ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת.** דאס איז א סארט ברכת התורה מיוחד פאר נביא. ווייל ווען מ'ליינט אין די תורה זאגט מען ברכת התורה, און ס'פאסט זייער גוט, אשר נתן לנו תורת אמת, אדער אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, די תורה וואס מ'ליינט יעצט. אבער ווען מ'גייט ליינען נביאים, זאגט מען א ברכת התורה,

אדם ידי חובתו אלא אם כן למדה, קען א מענטש טראכטן, אדער די ווארט דא איז ארויס-זומען פון די שטיקל ברויט, און טראכטן וויפיל מענטשן האבן געדארפט ארבעטן, וויפיל סיסטעמס דארפן זיין אין פלעיס, וויפיל קאמפאניס דארפן זיין עפעקטיוו, אז דו זאלסט האבן ברויט אויפ'ן טיש. ממש א ריח ומאריץ מדה.

ברכת רחם / בונה ירושלים – די דריטע ברכה

סטרוקטור פון די ברכה

ווייטער, די נעקסטע ברכה איז ברכת רחם. ביידע זענען ברכה הסמוכה לחברתה, ממילא האבן זיי נישט קיין פתיחה מיט "ברוך". בעט מען אזוי, ס'איז א בקשה. די אנדערע זענען געווען שבחים, דאס איז מער א בקשה. ס'איז א תפילה אזוי: **"רחם ה' אלקינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו"**.

די פאנעל פון ברייט צו שמאל

אינטערעסאנט, ירושלים, און אין ירושלים איז דא ציון. מ'מיינט מיט דעם די געגנט פון די בית המקדש. און **"ועל הבית הגדול והקדוש"** מיינט שוין ממש די בית המקדש. ציון איז אפשר הר ציון, וואס אויף דעם איז געבויט די בית המקדש. ס'איז נאך א מליצה, נאך א נקודה, אבער איך מין אז געווענליך איז ירושלים און ציון.

אריגינעל קען זיין ציון איז די נאמען פון איין בארג דארט, אדער פון איין פלאץ, איין געגנט דארט. און דא וואלט עס געשטימט: **"ישראל עמך"** איז די ברייטערע פיקטשער, נאכדעם גייט מען אראפ צו **"ירושלים עירך"**, און נאכדעם **"ציון משכן כבודך"**, און נאכדעם נאך מער ספעציפיש **"הבית הגדול והקדוש"**. אבער וואס איז ציון דעמאלטס, חוץ פון די בית? ס'מאכט נישט קיין סענס. ניין, ציון איז די גאנצע שטח, און **"הבית הגדול והקדוש"** איז די עקשטועל בית המקדש, די עזרות, דאס איז די **"בית הגדול והקדוש"**.

מלכות בית דוד

און **"מלכות בית דוד משיחך תחזירנה למקומה במהרה בימינו"**. עיר דוד איז געווען לעבן דעם, ניין? עפעס אזוי. ניין, ס'האט נישט קיין שייכות. מ'רעדט פון מלכות בית דוד. **"תחזירנה למקומה"** מיינט נישט דווקא די פלאץ, ס'מיינט צוריק צו מלכות.

די חתימה – עס פעלט א פסוק

"ובנה ירושלים בקרוב כאשר דברת. ברוך אתה ה' בונה ברחמי ירושלים." ס'איז נישטא קיין פסוק דא. כשר דבר תורה געווענליך איז דא א פסוק. אפשר כשר דבר תורה האט אז די... אז די... כשר האלט, האסטו געזען? **בונה ברחמי ירושלים** איז א לשון א פסוק. ניין, ס'קען נישט זיין אז כשר דבר תורה האט סתם די... **בונה ירושלים ה' את נדחי ישראל יכנס.** איך קען אפשר לייגן כשר דבר תורה אריין אין די פסוק וואס דו שטעלסט, ווייל ס'שטערט מיר פארוואס יעדע שטיקל האט א פסוק און דא נישט. קען איך לייגן איך צו א פסוק, אבער די רמב"ם האט עס נישט. אזוי, כשר דבר תורה קען אפשר ארויפגיין אויף דעם פסוק.

ברכה רביעית (המשך), הרחמן'ס, און ברכות הפטרה

ברכה רביעית – הטוב והמטיב (המשך)

דריי מאל מלכות, דריי מאל טוב, דריי מאל גמילה

רייט, דא אין די ברכה איז מרומז דריי מאל מלכות: מלך העולם, מלכנו המלך. דאס האט מען געלערנט קעגן די צוויי פריערדיגע ברכות וואס עס פעלט מלך. כללית, איז עס משלים דא. עס איז אויך דא דריי מאל דער לשון טוב, יא? המלך הטוב והמטיב, בכל טוב. און עס איז אויך דא דריי מאל די לשון גמילה, וואס די רמב"ם האט נישט, און זיי האבן אויך דריי גמילות: גמלנו, גומלנו, יגמלנו. דאס איז אלץ שיינע רמזים.

הרחמן'ס – ברכות אויף כבוד שמים און פרנסה

יא. **הרחמן הוא ישתבח לדור דורים, הרחמן הוא ישפיהר לנצח נצחים, הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד.** די צוויי זענען ברכות אויף מלכות שמים, אויף

ס'איז דא א צדיק הדור, יא, יעדע דור האט אין צדיק, אבער ס'איז דא א צדיק בכל הדורות, דער אייבערשטער, ער לעבט איבער אלע דורות. אז הגם אז ס'איז שוין אפאר דורות נאכנישט געשען וואס דער נביא זאגט, דארף מען וויסן אז דער אייבערשטער איז נאמן. אומר ועושה, מדבר ומקיים. ער איז אים געטריי, ער איז ארנטליך, ער איז געטרייליך אז ער גייט נאך מקיים זיין אפילו וואס ער האט שוין געזאגט אפאר דורות צוריק.

"נאמן אתה ה' אלקינו ונאמנים דבריך"

יא גוט, כי אל נאמן אתה, ברוך אתה ה'. א מינוט, דו האסט געסקיפט א שטיקל. נאמן אתה... אה, אמת וצדק, דאס איז אויך אינטערעסאנט מיט מבחינות דיקדוק. **נאמן אתה ה' אלקינו ונאמנים דבריך, ודבר אחד מדבריך אחר לא ישוב ריקם.** קיין שום זאך וואס דער אייבערשטער האט געזאגט גייט נישט צום סוף זיך ארויסשטעלן נישט ריכטיג. **כי אל נאמן אתה, ברוך אתה ה' האל הנאמן בכל דבריו.** דאס זאגט מען נאך דברי הנביא, אז אונז גלייבן אין די דברי הנביא, אז דאס וואס דער אייבערשטער האט צוגעזאגט וועט געשען.

די צוויי-טייליגע סטרוקטור: לפניך און לאחריה

דאס הייסט, די ברכה פארדעם זאגן מיר אז אונז גלייבן אין די נביא אז דאס איז די ריכטיגע דברי הנביאה. און דא זאגן מיר, יעצט אז אונז גלייבן שוין אין די נביאה, גלייבן מיר אז ס'גייט טאקע געשען, אפילו אויב ס'איז דא צייט, אחכה לו. דאס איז אויך ענליך אזויווי צו די ברכת התורה. פארדעם זאגט מען "אשר בחר בנו", און דא זאגט מען "אשר נתן לנו". וואס דא זאגט מען ווי גוט די תורה איז, זאגט מען ווי גוט און ווי נאמן די נביאה איז. עפעס אזוי.

צווייטע ברכה: רחם על ציון

די נעקסטע ברכה איז א תפילה: **"רחם על ציון כי היא בית חיינו"**. ציון איז די פלאץ וואו אונז לעבן, דאס איז אונזער בית חיינו. **"ולעגומת נפש"**, צו ציון וואס איז אזוי טרויעריג, וואס איז אזוי עגמת נפש, **"תנקום נקם"**. אונז זאגן **"לעליבת נפש"**, אבער ס'איז דא וואס זאגן **"לעגומת נפש"**. **"תנקום נקם"**, ציון איז געווארן אזוי שטארק געבוגט געווען אין ציון, מען האט געפייניגט ציון, זאל מען זיך נוקם זיין אין די רשעים. **"מהרה בימינו ובנה"**, אדער **"וסבנהו"**, וואס זאלסט צוריק אויפבויען ציון במהרה. **ברוך אתה ה' בונה ירושלים.**

וואס האט דאס מיט הפטורה?

וואס האט דאס אזוי דירעקט מיט די הפטורה? א סאך פון די נביאים זענען בעלי הנחמה. די עיקר סיבה פארוואס מ'ליינט הפטורות איז צו געדענקען די גוטע נחמות, און די אלע ברכות פון די הפטורה דרייען זיך ארום דעם. און ממילא בעט מען אז דער אייבערשטער זאל טאקע רחמנות האבן. יא, די פורעניות איז נאר א הכנה פאר די נחמה. אזוי מוז מען זאגן.

דריטע ברכה: שמחנו / מגן דוד

"שמח דוד מהרה תצמיח קרן תרומם ישועתך", ברוך אתה ה' מגן דוד. דאס איז אינטערעסאנט, דאס איז ממש די ברכה פון "את צמח דוד" פון שמונה עשרה. כמעט, חוץ די ענד וואס ענדיגט זיך מיט די נחמה. זאגט מען **"בונה ירושלים"**.

פערטע ברכה: הודאה

און די לעצטע ברכה איז, איך דאנק דעם אייבערשטן. עס ענדיגט זיך **"על הכל אנחנו מודים לך ומברכים שמך"**. אויף די אלע זאכן גייען מיר אונז בענטשן. אויף וואס? **"על התורה ועל הנביאים, ועל יום המנוחה הזה שנתת לנו ה' אלקינו לקדושה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל ה' אלקינו אנחנו מודים לך ומברכים שמך"**. אויף די אלע מתנות פון די זעלבע זאך.

ברכת אחרונה פון הפטרה און סדר ההפטרה

ברכת אחרונה פון הפטרה – „על התורה ועל הנביאים"

און די לעצטע ברכה איז **„על התורה ועל הנביאים"**. איך דאנק די אייבערשטער, און זאגן „מודים... אה, עס ענדיגט זיך **„על הכל אנו מודים**

אבער מ'נוצט א ספעציעלע נוסח פאר די נביאים. **ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת.**

"נביאים טובים" – נביאים וואס זאגן טובות

דאס הייסט, ער זאגט צוויי זאכן. קודם, דער אייבערשטער האט בחר געווען, מיינט צו זאגן ער האט געוואלט, ער איז מסכים צו. נישט פשט אז ס'איז דא שלעכטע נביאים און ער האט געטשוזט די גוטע נביאים. דער אייבערשטער האט גוטע נביאים. אבער דער אייבערשטער טשוזט אויך וועם צו געבן נבואה. אבער איך מיינ אז "נביאים טובים" מיינט דא בעיקר נביאים וואס זאגן אונז טובות, ווייל רוב הפטורות זאגט מען דאך נחמות. כמעט, אפילו ס'איז דא נחמה טובה, אבער כמעט יעדע הפטורה אין די יאר איז א נבואה טובה. סאו דער אייבערשטער געבט פאר די גוטע נביאים גוטע נבואות.

"ורצה בדבריהם" – דער רצון קומט פריער

ורצה בדבריהם הנאמרים באמת – זיין רצון איז אין זייערע ווערטער וואס ווערן געזאגט באמת, אז זיי זענען נישט קיין שקרנים, זיי זאגן די אמת'ע זאכן, און דער אייבערשטער גייט מקיים זיין זייערע הבטחות.

ורצה בדבריהם איז אינטערעסאנט, ווייל דבריהם איז דבור רב, כאילו אויב זיי זאגן עס בשם ה'. מ'קען זאגן אויף יעדע זאך רצה, רצה השם, ורצה בנחלתנו את השבת. יא, וואס מיינט דאס? דער רצון השם איז ער זאל האבן שבת, דער רצון השם איז ער זאל האבן די דברי נבואה. ער מיינט נישט צו זאגן אז די נביאים האבן געזאגט נאכדעם וואס דער אייבערשטער האט געוואלט, נאר ער האט געוואלט פארדעם וואס זיי האבן געזאגט. פארדעם זאגן זיי, דאס איז זייער רצון.

חתימה: הבוחר בתורה ובמשה עבדו ובישראל עמו ובנביאי האמת והצדק

זייער גוט. ברוך אתה השם, די חתימה איז, **ברוך אתה השם הבוחר בתורה ובמשה עבדו ובישראל עמו ובנביאי האמת והצדק.** ס'איז דא עקסטערע זאכן. ס'איז זייער גוט, דער רמב"ם איז מסביר, נביאים קענען נישט צולייגן קיין תורה, נביאים איז אן עקסטערע קאטעגאריע. דאס איז געטאן געווארן, תורה איז משה, ישראל, און די גוטע אמת'דיגע נביאים.

אזוי אז ישראל קענען מאכן תורה באופן מנהג, און נביאי האמת והצדק באופן מנהג נביאים.

ברכות לאחר ההפטרה

ערשטע ברכה: האל הנאמן

און ברוך לאחריו, סתם ווייל די נביאים זאגן גוטע זאכן פאר די אידן. דא זעט מען אז דער אייבערשטער האט ליב די אידן. די נביאים זענען בשבח די אידן. איך מיינ דו ביסט גערעכט, דאס איז זייער ענליך צו די ברכת התורה, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו, ברוך אתה השם נותן התורה. זאל זיין אזוי, אשר בחר בנביאים ונתן להם נבואה טובה, ברוך אתה השם הבוחר בנביאים. דאס איז בערך די סטרוקטור פון די ברכה. יא, דאס איז פיינ, מ'זאגט דעם דברי הנביא, דעם הפטורה.

און נאכדעם, לאחריו זאגט מען אזוי, **ברוך אתה השם אלקינו מלך העולם, צור כל העולמים.** צור מיינט דער שטארקער, יא, דער שליט לכאורה אין כל העולמים. **צדיק בכל הדורות,** ער איז אייביג צודק, ער איז אייביג גערעכט. **האל הנאמן,** ער איז נאמן, **אומר,** דאס וואס ער טוט, דאס זאגט ער, **און דאס וואס ער מדבר, דאס איז ער מקיים, וכל דבריו הוא אמת וצדק.**

פארוואס "צור כל העולמים" און "צדיק בכל הדורות"?

איך האב געוואלט טייטשן דא, אז וואס קומט דא אריין צור כל העולמים און צדיק בכל הדורות? איך האב געוואלט טייטשן, ווייל די הפטורות זענען דאך אלע מיני נבואות וואס דער אייבערשטער האט צוגעזאגט אז משיח וועט קומען וכדומה, ווי מ'זעט אין א מינוט צוריק, מ'רעדט רחם על ציון וכדומה, און ס'איז געווען א לאנגע צייט צוריק סאמטיים. זאגט מען, דער אייבערשטער איז אבער כל העולמים, דער אייבערשטער לעבט אויף אייביג, דער אייבערשטער איז דער שליט אדער דער מקור, ווי דער רמב"ם אין אן אנדערע פלאץ טייטשט צור, פון אלע דורות. ער איז צדיק בכל הדורות.

און דער רמב"ם זאגט אז די מנהג איז אז פון נאך תשעה באב ביז ראש השנה ליינט מען הפטרות נחמות ישעיה, וואס מ'רופט „שבע דנחמתא". און ער ברענגט דא די זיבן הפטרות. דאס איז אונזערע זיבן הפטרות, מיינ איך, וואס אונז זאגן, רייט? יא. און „עד כאן סדר התפלות".

דער ענין פון הפטרה – פארוואס ליינט מען נביא?

וואס איז די גרעסערע ענין? די גרעסערע ענין איז צו מקשר זיין תורה מיט נביאים, צו ווייזן אז די דברי נביאים זענען די זעלבע חשוב.

דיסקוסיע: דער טעם פון הפטרה

Speaker 1: דאס האסטו ליב צו זאגן. איך ווייס, זיי האבן געלערנט פארוואס.

Speaker 2: ניין, דער רמב"ם האט נישט געברענגט היינט פארוואס ס'איז דא די הפטרה. ניין, ס'איז דא אן ענין צו ליינען אין נביא. איך האב אמאל געזאגט וואס קען זיין א פשט אין די הפטרה. איך מיינ אז ס'איז ווייל מ'ויל אלעמאל זאגן אז משיח גייט קומען. מענטשן קומען אין שול. אזויווי איך האב דיר געזאגט, אז דו קוקסט אין מדרש, דער מנהג וואס אונז האבן, מ'פירט אויס יעדע דרשה אין „בולמוסין גואל", דאס איז א מנהג אין מדרש, א זייער אלטער מנהג. און די ריזן איז ווייל א איד קומט אין שול, קום אהער, ווי לאנג גייט אנגיין די מעשה? גייט ווערן א גאולה? מ'גייט אים נישט דאס זאגן?

Speaker 1: אה, ניין, די מפרשים זאגן אז די גאנצע הפטרה איז אן ענין פון „מסיים בדבר טוב" פאר די קריאת התורה. מ'ברענגט אייביג עפעס א... און נאכדעם אין די הפטרה אליין זעט מען אייביג צו ענדיגן מיט א דבר טוב. וועט אהרן.

רוב הפטרות זענען נחמות

נישט געוואוסט פון פרשת מצורע. אחרי מות קדושים איז אויך נחמה. אמור אל הכהנים איז נחמה. ווייל ס'רעדט פון כהנים, אבער ס'רעדט פון דאס לעתיד לבוא. בחוקתי איז נחמה.

Speaker 1: אבער ס'זענען דא הלכות פון בית המקדש.

Speaker 2: יא, אבער טראכט אריין, ער רעדט דאך דאך די שטיקלעך, נישט סתם א מעשה פון ספר מלכים. ס'איז יחזקאל, ישעיה, ירמיה. במדבר איז נחמה, מיר האבן נישט געזאגט די וואך ס'איז געווען ראש חודש, אבער ס'איז נחמה פון „ויאמר ה' לבני ישראל". נשא איז די מעשה פון שמשון, די שירה, דער אייבערשטער העלפט אידן. בעהלותך איז „רני ושמחי", איז נחמה. שלח איז די מעשה פון די מרגלים פון יהושע, אויך, ס'איז די תיקון פון די מרגלים, יא? די מרגלים האבן געזאגט אז ס'איז נישט גוט, דאס איז יא גוט. קרח איז שמואל, ס'איז ממש נחמה דארט. חקת איז די מעשה פון די פרה אדומה, כמעט רוב איז נחמה.

און דו זעסט דא אז דער רמ"א האט אנדערע נעמען פאר אסאך פרשיות. למשל, וועלכע פרשה איז די וואך ביי אונז? אה, דער רמ"א רופט עס פרשת במדבר סיני. און ויקח קרח, און וירא בלק, פנחס, ראשי המטות. ס'איז אינטערעסאנט, „אלה הדברים" וואס חורב. בקיצור, ס'זעט מיר אויס אז 90 פראצענט, at least, פון די הפטרות זענען basically נחמות.

Speaker 1: ניין, איך האב געזאגט א גרויסע פראצענט. נאר וואס טוסטו מיט די אלע שיינע תורות וואס דו האסט געמאכט די איבעריגע 30 פראצענט?

Speaker 2: אקעי. העלאו, אבער שיינע תורות האבן שוין די חברי הפטרה געמאכט. אמת, אזוי ווי איך האב געזאגט אז אין אמת'ן רוב פון זיי זענען מסיים מיט טוב טוב, און אונז האט נעבעך נישט געהאלפן דער עולם וואס זאגט נישט אפילו אפ די שיינע פסוקים. אבער דאס איז אן ענין, מ'דארף עס טרייען צוריקצוברענגען, אבער מ'דארף קודם קענען, אויב מ'קען נישט האט עס נישט קיין טעם. אקעי, עד כאן איז הלכות סדר התפילה.

ומשבחים לשמך". אויף די אלע זאכן גייען מיר אונז בענטשן, אויף וואס? „על התורה ועל הנביאים ועל יום המנוחה הזה", די יום המנוחה פון שבת, „שנתת לנו ה' אלוקינו לקדושה, לכבוד ולתפארת". „על הכל אנו מודים ומשבחים לשמך". אויף די אלע מתנות פון תורה, נביאים, און דאס, דאנקען מיר אונז, „ברוך אתה ה' מקדש השבת".

אויב איז יום טוב, וואס זאגט מען יום טוב? זאגט מען „על יום טוב מקרא קודש הזה שנתת לנו לששון ולשמחה". דארט ווי מ'האט געזאגט שבת „לקדושה, לכבוד ולתפארת", איז דא „לששון ולשמחה". „ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים".

„כנוסח שחותרם בתפלה ברכת אמצעית של יום, כך הוא חותרם בכרכה אחרונה בנוסח זה". ס'טייט די זעלבע זאך, אויב דו ווילסט וויסן לגבי ראש השנה אדער יום כיפור, איז עס די זעלבע חתימה ווי די ברכה אמצעית.

סדר הפטרות – דער רמב"ם'ס רשימה

זייער גוט. און יעצט, איך וויל נאר זאגן עפעס וועגן דעם, און איך וויל נישט זאגן אז אונז מאכן זאכן נישט וויסנדיג, איז דער רמב"ם יעצט זאגט, „הנהגים שנוהגים רוב העם לקרות מן הנביאים בכל שבת ושבת הפטרות, ואלו הן". דער רמב"ם גייט אדורך די מנהג. אגעין, דאס איז מנהג רוב העם, זייער אינטערעסאנט, ווייל נישט אלעס גייט אונז מיט'ן רמב"ם. אין די הפטרות איז ממש דא חילוקים, יא, נוסח אשכנז, נוסח ספרד, נוסח תימן. איך ווייס נישט, אין די חומשים איז אפילו אדער איז עס געדרוקט אנדערש. אבער דער רמב"ם זאגט אז דאס איז מנהג רוב העם, זייער אינטערעסאנט.

און ער ברענגט אויף יעדע פרשה די שטיקל וואס מ'ליינט. דער רמב"ם זאגט נישט פארוואס מ'ליינט די שטיקל, ער ברענגט עס נאר. א גרויס חלק איז וואס אונז טוען, א חלק זענען אנדערש.

דיסקוסיע: פון וואנען איז דער מנהג?

Speaker 1: פאר וועם איז די מנהג בכלל? איז עס א מדרש, א גמרא?

Speaker 2: ניין, אין די גמרא איז נאך נישט געווען די מנהגים. מנהג רוב העם, ער זאגט נישט. און יעדע יום טוב איז מענינו של יום טוב. יעדע וואך איז מענינה של הפרשה. ער גייט אדורך אלע פרשיות, און נאכדעם וואס איז די רמב"ם זאגט ימים טובים? ניין, די הפטרה פון ימים טובים שטייט יא אין די גמרא. דער רמב"ם האט שוין גערעדט נאך קריאת התורה. אויב מ'געדענקט, די ענינים שטייען אין די גמרא. אבער די הפטרה פון שבת שטייט נישט אין די גמרא, סאו ס'איז נאר א מנהג, ברענגט ער עס דא.

כללים אין סדר הפטרות

און נאכדעם זאגט דער רמב"ם פארשידענע כללים וואס ס'איז כדאי צו וויסן. דער רמב"ם, „כל שבת שקורין בו שתי פרשיות, מפטיר בענין הפרשה האחרונה, וזהו מנהג רוב המקומות". אז געווענליך ווען ס'איז דא בהר- בחוקותי, זאגט מען די הפטרה פון בחוקותי. חוץ פרשת אחרי, זאגט ער, זענען דא פלעצער וואס מ'פירט זיך אביסל אנדערש. אבער באופן כללי איז דאס די כלל.

שבע דנחמתא

זאגט דער רמב"ם נאך א זאך וואס איז נישט אזוי ווי די מנהג וואס ער האט געזאגט. דער רמב"ם דא ברענגט הפטרות אויף די ווערטער פון „ואתחנן", „עקב", „ראה", וכו', לויט די ענין הפרשה. און נאכדעם זאגט ער אז רוב העם האבן א מנהג אז „ליום מפטיר בנחמות ישעיה מאחר תשעה באב ועד ראש השנה". דאס איז די לוי'קע מנהג, אזויווי ער האט געזאגט פריער זאגט ער „רוב העם", זאגט ער אויך דא „רוב העם". אבער ס'איז צוויי מנהגים. תוספות זאגט אז ס'איז אפשר א מחלוקת אין די גמרא, און די גמרא זעט מען אז טאקע נישט אזוי, ווייל מיר האבן געלערנט אז אין די גמרא שטייט די הפטרה פון ראש חודש אב שחל בשבת, און אונז מאכן אן אנדערע סדר.

Generated by Shiur Upload Automation